

"Між нас тобі, поете, жити, як і між тих, що прийдуть після нас"

Наталія ЛАКУША
 Редактор районної газети
 "Гребинич край"

"ХУТІР Убіжище, або, як його ще називали, Гребинич Яр" став не лише місцем, де 21 січня (2 лютого) 1812 року народився майбутній письменник Євген Гребінка, а й своєрідним центром його мистецьких роздумів... тією географічною точкою, що володіла нездоланим магнетизмом, завдяки якому письменник беззастановно повертався до неї, щоб повернутися вгору: "востанє!" – так оцінила значення рідної землі для Є.П. Гребінки професор Національного університету імені Т.Г.Шевченка, дослідник творчості письменника, автор книги "Євген Гребінка. Літературна постать" Людмила Задорожна.

У переддень 200-літнього ювілею славного письменника подумалося: щоб глибше пізнати людину, так важливо доторкнутися до землі, де вона народилася, наче подихати одним повітрям, перегоріти окремі сторінки життя і творчості, пам'ятаючи про те, що Євген Павлович прожив лише тридцять шість років, а встиг так багато, здобув популярність і славу в Україні й за її межами.

Його батько Павло Іванович – дрібний поміщик, учасник військових походів проти турків, вітчизняної війни з французькими 1812 року, мати Надія Іванівна – дочка пирятинського козака. Майбутній письменник мав братів, сестру. Захоплюючись розповідями батьків про старовину, а також казки, народні перекази та легенди, які розповідала няня-краща Маріана.

Початкову освіту малий Євген одержав удома, а в тринадцять років батько відвіз його у Ніжинський гімназійний вищий навч. князя Безбородька – це був один із провідних осередків освіти. Його хлопець тяжко переживав розлуку з рідними, але згодом, як то кажуть, втягнувся у навчання, подружився з ровесниками, з окремими вчителями, які стали для Євгена добрими порадниками і наставниками. Тут бажання творити вилилося на папері першими літературними спробами. Гребінка пише байки, вірші, вірсу, перекладає пушкінську "Полтаву", бере участь у виданні рукописних журналів. Зерна добра і справедливості, закладені в Ніжинській гімназії, проросли в душах і вихованців. І пізніше їхні імена стали добре відомими в літературному світі – це і Микола Гоголь, і Нестор Кукольник, і Євген Гребінка.

Після навчання Євген повертається на батьківський хутір, записує народні пісні, публікує в "Українському альманаші" вірш "Родяєєв пир", а в "Московському телеграфі" – уривок із перекладу "Полтави" Пушкіна, працює над байками. Хотів було стати військовим, та швидко розчарувався в офіцерському житті. Тож вирішив спробувати щастя у Петербурзі, тим більше, що бать-

ко, який вірив у велике майбутнє свого старшого сина, поставив йому завдання вивести в люди молодших братів та сестру. І справді, всі його брати – Михайло, Микола, Аполлон, Костянтин – здобули освіту, стали військовими, чиновниками (Микола Павлович, наприклад, був відомим у Петербурзі архітектором), а сестра Людмила закінчила Олександрівське училище при Смоленському монастирі.

У Петербурзі Гребінка влаштовується чиновником в комісію духовних училищ, але, невдоволений канцелярською роботою, одночасно займається викладацькою діяльністю. У своїй повісті "Записки студента" він так оцінює призначення педагога: "Мне кажется, нет святое этой обязанности..." Викладає російську мову і літературу, інші предмети у військових навчальних закладах Петербурга. Молодь любила його за простоту, щирість і доброту.

У Петербурзі розквітнув і письменницький талант Євгена Гребінки. У 1834 році українська петербурзька громада тепло зустрічала його книжку байок "Малоросійські приказки". Окремою книгою вийшов переклад "Полтави" з присвятою О.С.Пушкіну. Часто друкувалися прозові твори Євгена Гребінки. Емоційна наснаженість і щирість більшості його поезій забезпечили їм успіх серед читачів. Гребінка був засновником альманашу "Ластівка", який виходив у Петербурзі українською мовою, – тут друкували свої твори письменники з України.

Яке ж місце нашого земляка в історії літератури? Він розвинув жанр байки, вніс до неї оригінальні сюжети, створив жанр альбомної поезії, написав історичний роман "Чайковський", визначив у ньому основні типи козацтва часів гетьманщини, у романі "Доктор" втілює ідею самопосвяти, жертви заради людей. Хоч і розумів, що ця ідея не оцінить, а може, й не зрозуміють. Але Євген Гребінка був саме таким. І, можливо, найбільша його заслуга в тому, що він створив самого себе "працею і стараністю", як було написано на фронтоні Ніжинської гімназії вищих наук, напущував себе творити добро людям.

Однією з найкрасивіших подій у житті Гребінки було знайомство з юним Тарасом Шевченком. Саме Гребінка брав активну участь у вилученні з кріпацтва, дбав про його духовний розвиток та літературне становлення, наймовірніше, він перший і відкрив Шевченка-поета.

Діяльною була участь Євгена Павловича у виданні першого "Кобзаря". І хоч із часом стосунки Тараса Шевченка та Євгена Гребінки через різні причини по-

гіршилися, наш земляк назавжди зберіг захоплення геніальною поезією Шевченка. А каштан, під яким відпочивали друзі під час відвідин Шевченком Убіжища (тепер село Мар'янівка Гребинківського району) в 1843 році, й досі щелестить своїми віталами, розповідаючи про дих видатних людей, двох українців.

Складним, сповненим драматизму було особисте життя Євгена Гребінки. Тяжко переживав він зраду коханої – Мар'їни Навички, сестри свого гімназійного приятеля, до якої боліло серце поета. 1843 року на балу в Мойсієві він познайомився з чорноокою юною красунею Марією Ростенберг із Рудки і палко закохався. Повернувшись до Північної Пальміри, пише свої безсмертні рядки: "Очи черные, очи страстные, Очи жгучие и прекрасные! Дослідники читають у романі як прощання з попереднім коханням, так і освідчення чорноокої Мар'ї. Як би там не було, роман став знаменитим, його виконували і виконують найкращі співачки не лише України, Росії, а й усього світу.

1844 року Гребінка повиннався з Марією Ростенберг і поїхав до Петербурга. Виходять у світ його роман "Чайковський" та повісті. Семейне життя теж радоє: народилася дитя, яку назвали Надієюю. В селі Рудка, в маєтку дружини, на кошти Євгена Гребінки була відкрита школа. В ній навчалось 15 селянських дітей. Школу що письменник відкривав особисто 17 травня 1847 року, в останню свою поїздку в Україну, в рідне Убіжище. Клімат північної столиці не підходив Гребінці, й тільки поїздки на батьківщину дарували сили, енергію, були цілющими. Та хвороба прогресувала, в жовтні-листопаді 1848 року Євген Павлович уже не міг працювати. Розповідають, що наприкінці листопада хворий письменник помавав вручати з бди товариша-викладача. Перемерз при переїзді через Неву у відкрій коліяхці, зліг у пропасниці й уже не одужав.

3 грудня 1848 року нашого талановитого земляка не стало. Домовину з тілом Євгена Гребінки було відправлено в Україну в Убіжище. Його поховано на родинному кладовищі Гребінок. Сьогодні на відреставрованому родинному цвинтарі на могильній плиті поета є напис:

*"Безмежна світова
 арена,
 Слід не один там
 загубився...
 Як мало ти прожив,
 Євгене,
 Та як багато ти
 зробив".*

Лише тридцять шість літ доля відірвала відомому українському байкарю, поету, прозаїку, громадському діячеві Євгену Гребінці. Але такою вагомою була його творча праця. Проблеми, які піднімав письменник, важко і сьогодні, й героїв його байок зустрічаємо. Ось приклад:

*Проснувся я: кругом так
 суєтливо
 Хлопочет наш
 індустріальний век,
 Торгуєт всем і смотрит
 горделиво
 На брата сучасний
 человек...
 Да, числ рядя поэзію
 сменили,
 И многие, что прежде ей
 служили,
 В коммерческий пустились
 оборот!...
 К тому наш век, как видите,
 идет...
 1846 р.*

Наш земляк бачив майбутнє крізь віки. І про це потрібно говорити, щоб не втомувати справжнього, вдумливого читача, людину, котра вмєє мислити й аналізувати, має щирі почуття і прагне творити добро. Праправнук відомого українського письменника Пантелеймона Куліша Володимир Сиротенко писав: "Він сів Добро. Йому найбільше підходить українське звернення "Добродій". Якщо наша забуде свого добродія Євгена Гребінку, то вона не буде народом!". Висока оцінка. Але Гребінка заслужив її кожним днем свого життя і кожним своїм твором.

Ми, гребинівці, земляки поета, живемо в місті, що носить його ім'я, ходимо вулицю його імені, щодня чуємо оголошення на залізничі: "Станція Гребінка". Районна газета має назву "Гребинич край", і телестудія називається "Гребінка". Любов Пономаренко, Петро та Микола Линовицькі, Петро Кириченко, Микола Катруш, Андрій Денисенко, Олексій Припутень, Микола Нітеца – письменники, що продовжують справу земляка.

Щорічно в день народження Євгена Гребінки в нашому місті проводиться обласне свято "Гребинична світлиця" та конкурс читців його творів. Гостями "Гребиничної світлиці" були автор біографічної повісті про

письменника Ольга Цибаньова, народний артист України поет-пінсар Вадим Крищенко, народний депутат України, голова обласного осередку "Просвіти" Микола Кульчинський, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка Людмила Задорожна, співробітниця Санкт-Петербурзького університету, член Національної спілки письменників України, відома дослідниця життя і творчості видатних українців у Росії Тетяна Лебедінська, письменниця Любов Пономаренко. Вивчають та популяризують творчість Євгена Гребінки районний народний краєзнавчий та Мар'янівський музеї. Постійно з'являються матеріали про Євгена Гребінку на сторінках районної газети. На жаль, садбию племінника письменника в Мар'янівці, де вить Гребинич дух, ми не змогли зберегти. Але живе каштан, який пам'ятає і Гребінку, і Шевченка, і Дала.

До 200-річчя дня народження Євгена Гребінки завершено роботи з реконструкції районного Будинку культури, районного краєзнавчого музею і музею в селі Мар'янівці. Проманею дорого, проведено реконструкцію приміщення Мар'янівського сільського клубу, впорядковано родинне кладовище Гребінок, кілька років тому відкрито дитсадок, прокладено газопровід водогін. Мар'янівській школі присвоєно ім'я Євгена Гребінки.

Відділ культури і туризму райдержадміністрації провів ювілейний конкурс читців творів Гребінки та літературний конкурс на здобуття премії імені Є.П. Гребінки. Першу премію журі в номінації "Краєзнавча робота" журі присудило Олексію Припутню за матеріали про родину Євгена Гребінки. Першу премію в номінації "Поезія" – Андрію Денисенку за збірку віршів "Свято Ахніберг, або Білс джерел Гребиничного Яру". Заохочувальними преміямигородничий дослідник творчості Гребінки Михайло Шкурка та невтомний збирач відомостей про письменника Марія Харченко з Мар'янівки. Редакція газети "Гребинич край" підготувала до видання книгу Олексія Припутня "Євген Павлович Гребінка і Гребиничівщина" та збірку поезій Андрія Денисенки. Книги видано якраз напередодні ювілею. Також перевидано книгу Ольги Цибаньової "Євген Гребінка".

В усіх школах району відбуваються літературні вечори, диспутні конкурси, відкриті уроки, присвячені ювілейній даті. Активувала роботу районна бібліотека. Оновлена постійно діюча книжкова виставка "Є.П.Гребінка, байкар, прозаїк, поет...", проведено літературно-поетичну годину "По сторінках життя і творчості Євгена Гребінки", літературно-музичний вечір "Між нас тобі, поете, жити, як і між тих, що прийдуть після нас".

Ювілейна Гребінка 2 лютого готується гідно зустріти гостей, які прийдуть, щоб разом із нами відзначити 200-ту річницю дня народження Євгена Гребінки. Ювілей знаменитого земляка – це, в першу чергу, можливість для усіх нас осмислити спадщину Гребінки, відкрити його посправжньому й збагнути, вивчати та популяризувати.

Євген ГРЕБІНКА

Пшениця

Я бачив, як пшеницю мили:

*То найкраще зерно
 У воду тільки плась, якраз пішло
 на дно,
 Полево ж, навівши, плась собі по хвілі.*

Привів мене господь побачити і папіє:

*Мов простий чоловік, там інший
 пав сидів,
 Другі, задравни піс,
 розпринципились, ходили.
 І думав зараз я, як тільки поглядів,
 Що бачив, як пшеницю мили.*

Човен

*Задрало, запінилося сімєє море,
 І буйні вітри по морю шумлять,
 І хвиля гуляє, мов чорній гори
 Одна за другою біжить.
 Як темная нічка, насупились хмари,
 В тих хмарах, мов голос небесної кари,
 За злогоми злогоми гикотать.*

*Як човнові море, для мене світ білий
 Ізмалку здавався страшним,
 Да як захаватьсь? не можна ж
 вий цілий*

*Пробувти з собою, одним.
 Процвай, мій покою, пускаюсь у море!
 І, може, недоля і лютеє горе
 Пограються з човном моім.*

Рибалка

*Хто знає Оржицю? а нуте,
 облизайтесь!
 Усі мовчать. Гай-гай, які злопола!
 Вона в Сулу тече у нашій стороні.
 (Ви, братця, все-таки доміква
 не курайтесь).*

*На річці тій жили батьки мот
 І гнались чортів тих: Василь, Іван,
 Микола,*

*Народ письменний, страх,
 Бував у всяких школах,
 Один балакає на сатні язиках.
 Арабську цифиру, мовляв, закон*

*Піду я до Сули скажену позивати!
 І розні деякі казав, сердега, речі,
 І злові, як москаль, усячину гукав;*

*А далі почевти собі сакви на плечі,
 У люльку пхнуо отню, ціпок у руки взяв
 І річку позиват до річки почвалав.
 Чи дого він шов, чи ні, того не знаю;
 Про те ніколи сам рибалка не казав;*

*А тільки він дійшов, як слідує, до краю.
 Сулу шумить, гуляє по степах.
 Рибалка дивиться і очі протирає:
 Не вірять сам своїм очам,
 Бо по Сулі – чорти б їх мучив матір –
 Плашуть хляці, стіжки, діжки, всякий
 крам*

*І бідиного його нуряє ятірі!
 Здикує рибалочка да і назад попливсь.
 А що, земляк, пожививсь?*

*Ось слухайте, папи, бувайте ви
 здорові!
 Еге, Охріменко дурний:
 Шшов прохат у повітровий,*

*Стогнать під землею, як горлиця,
 стану.*

*"О мамо, голубко, не плач, не ридай.
 Ютуй румишка і хустки вишивай.
 Нехай за незлобом я щастя утрочу;
 Ти будеш весела, одна і заплачу!"*

*Тен там, на могилі, хрест божий
 стоїть,
 Під ним рано й вечер матуся квилить;
 "О боже мій милий що я народила!
 Дочку, як ехотіла, із саїта збурила!"*

Горобці і Вушния

*Глянь, глянь, летять, та їх летить
 чимдало,
 Куди оце летять з оселі Горобці?
 Дивлюсь, у сад, побрилася молодці.
 На Вишеньці їх сь-то насідало,
 І бенкет зараз підняли;
 Цвірінкають, джеркочуть, знай, на*